

Pomáhá Boemios

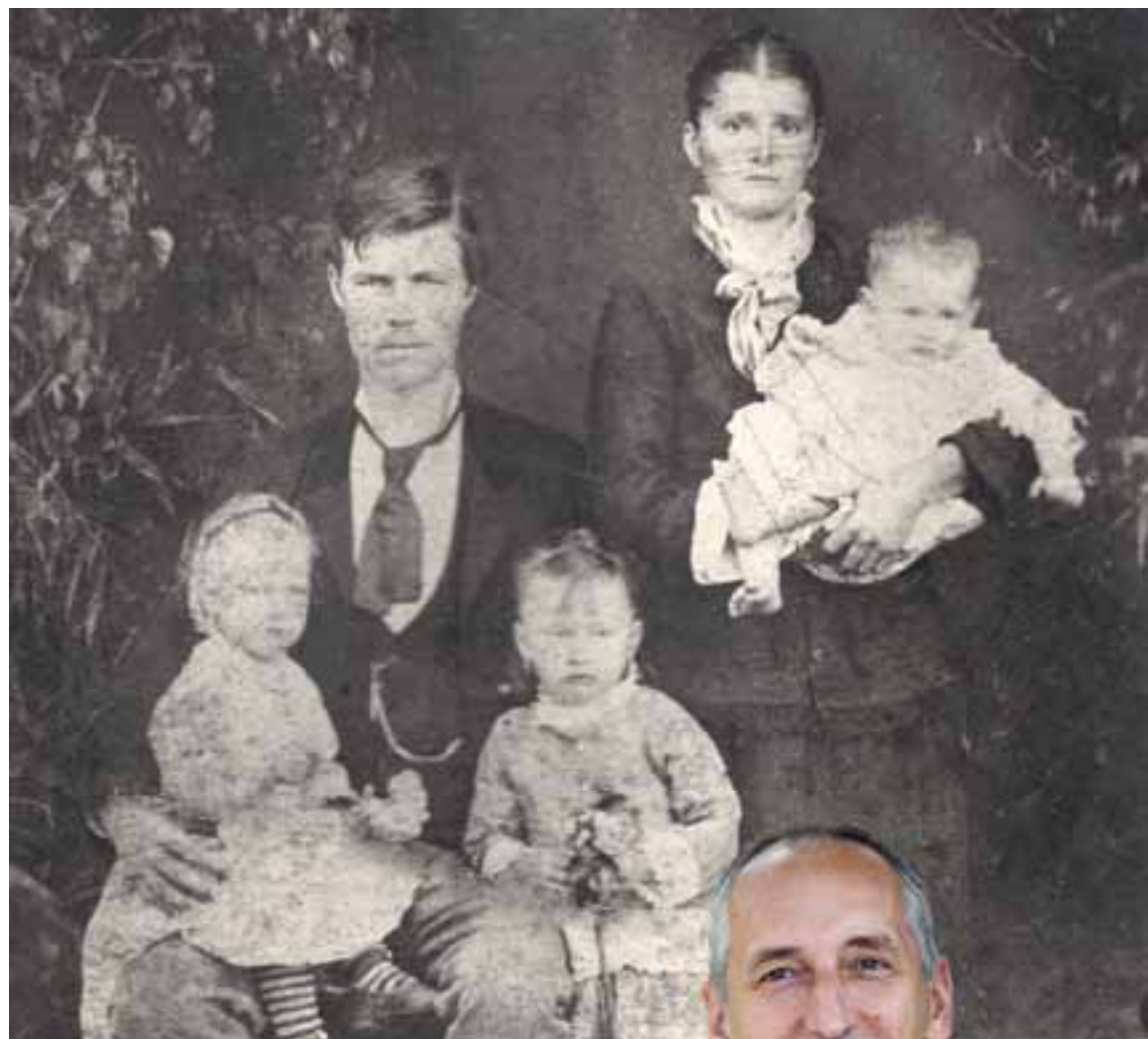
Rodina Marií Hollasové pochází z Horního Hanychova, z Liberce. Předci Elaine Johnové kdysi žili ve Smržovce. Kořeny Justine Thu-meové jsou pro změnu v České Lípě. Všechny dámy se narodily a žijí v Brazílii. Před lety začaly kdesi ve střední Evropě pátrat po minulosti. A našli Čecha Petra Polakoviče (53).

>> **Lenka Hloušková**

„Prostě se jednoho dne ozvaly,“ vypráví inženýr ekonomie Polakovič u milované brazilské kávy. Výše zmíněné ho přitom neoslovily náhodou. Věděly, že on je v Česku tím pravým, kdo jim pomůže najít rodinné kořeny. Genealogické pátrání ostatně považuje za životní koníček, jemuž se věnuje denně. Propadl mu před dvaceti lety, kdy se rozhodl sledovat příběhy vlastních členů rodiny. Také mezi jeho příbuznými se tradovalo, že praprapředci z rodu Hörbe kdysi vyslyšeli sliby o lepším životě v Jižní Americe.

„V roce 1996 jsem se jako ekonom dostal s obchodní misí do Brazílie a oživil jsem v sobě vzpomínku o zapomenutých předcích. Chodil jsem po São Paulu, díval jsem se lidem do tváří a přemýšlel, který z nich by mohl být mým hodně vzdáleným příbuzným,“ líčí.

Dodává, že strýcové Hörbe pocházeli podobně jako další Boemios – tak si sami podle původu Brazilci s kořeny v Českém království stále říkávali – z německých částí nynější ČR. Šlo nejčastěji o zemědělce hos-

>> **Své předky hledá v Česku také Mariá Hollasová. Její praprapředci odešli z českých zemí do Brazílie v jedné z prvních vln vystěhovalectví. Foto archiv Petra Polakoviče (4)**

podáří v neúrodných podhorských a horských oblastech.

Volání přes věky

Po návratu do Česka myšlenky najít jejich stopy začal zhmotňovat. „Nejdřív jsem pátral na všech možných českých úradech. Až mi jeden chytrý pán poradil, abych zkusil ty německé. Konečně jsem uspěl! V roce 1998 mi napsala německá konzulka z brazilského Blumenau ve státě Santa Catarina, že Claudio Hörbe je u nich známý architekt,“ vypráví Polakovič.

Podobné česko-brazilské vazby se mu podařilo za dvacet let vypá-

trat pro zhruba třicet rodin. „Boemios беру jako svou velkou rodinu. Jen pořád do Brazilců hučím: přišli jste z Čech, nikoliv z Německa,“ usmívá se.

Záhy začíná vyprávět příběh osídlování Brazílie emigranty s kořeny v Českém království, který začal v srpnu právě před dvěma

>> **Krajanské muzeum vystěhovalectví do Brazílie provozuje Petr Polakovič v Náhlově v Ralsku. Pátrání vyžaduje trpělivost i jazykovou výbavu. Ovládá angličtinu, němčinu a portugalsčinu. Foto Právo – Jan Handrejch**

najít české předky

<< Rakouská princezna Marie Leopoldina (1797–1826) odplula do svého nového domova z přístavu Livorno právě před 200 lety.
Repro foto Paulo Rezzutti: D. Leopoldina

sty roky. Tehdy z italského přístavu vyplula loď s rakouskou princeznou Marií Leopoldinou (1797–1826), dcerou Habsburka Františka I. – a jejím manželem princem Petrem (1798–1834), synem Jana VI. z rodu Braganza. Společně měli v Brazílii založit novou vládnoucí dynastii.

K podobně smělému plánu ovšem potřebovali schopné lidi, Evropany, kteří by jim novou monarchii pomohli vybudovat. Na oplátku jim nabízeli zdarma či levně ke koupi hektary půdy v rozsáhlé, řídké osídlené zemi. Oboustranně výhodný obchod zlákal během 19. století jen ze střední Evropy desítky tisíc emigrantů. Převažovali právě etničtí Němci. Svůj původ nikdy nezapřeli, ostatně v řadě brazilských měst dodnes vedle portugalštiny zní němčina. Nicméně na to, odkud kdysi přišli, dávno zapomněli. „Zjistil jsem, jak je paměť nespolehlivá. U nás doma se tradovalo, že předci odešli z Československa za velké ekonomické kri-

ze, kolem roku 1930. Ale bylo to mnohem dřív,“ pokračuje Polakovič.

Týdny na lodích

Nejdůležitější informace do jeho rodinné mozaiky mu přinesly pasy a kronika, kterou pečlivě opatrovala jedna z jeho vzdálených tet. Zjistil v ní mimo jiné, že jeho dva prapraprastrýci – bratři Petr a Josef s rodinami – odešli ze severu Čech přes Hamburk v roce 1877.

„Než se dostali do nového bydliště v kolonii Agudo (*původně kolonie Santo Ângelo – pozn. red.*), trvalo to téměř dva měsíce. Jedno z jejich dětí cestu nepřežilo. Ovšem posléze se jim v Brazílii dařilo. Každý z bratrů měl celkem devět dětí,“ líčí.

Aby mohl pokračovat v pátrání a dokázal mluvit se vzdálenými příbuznými a úřady, začal se učit portugalštinu. Její znalost mu otevřela další možnosti. Studoval v Brazílii na univerzitě, bádá v archívech,

První Boemios byli vědci

S princeznou Leopoldinou vyplula do Brazílie velká přírodovědná výprava. Bylo v ní pět vědců z českých zemí: Dominik Sochor, Christian Mikan z pražské univerzity, Wilhem Schott z Brna, Johann Emanuel Pohl z České Kamenice a Rochus Schüch, profesor gymnázia v Opavě, rodák z Linhartic u Moravské Třebové. Do Vídně zaslali následně mnoho exponátů, z těch pak bylo otevřeno v Harrachově paláci velkolepé muzeum Brasilianum. Většina členů expedice se vrátila do Rakouska do dvou let, ale Dominik Sochor s Johannem Nattererem, rozeným Rakušanem, se vydali do dalších koutů této rozlehlé země, mj. i do obrovské provincie Mato Grosso. Později oba onemocněli žlutou zimnicí a Sochor jí v roce 1826 podlehl.

mluvil o hledání Boemios v médiích. Požehnáním v jeho snaze objevit další a další stopy se mu stal také internet, konkrétně Facebook.

„Je to dobrodružství, které má jasný začátek, ale konec se ztrácívá v dějinné mlze,“ podotýká. První Boemios jeli podle něj již na první lodi směřující v srpnu 1817 do Brazílie. Tedy už s Marií Leopoldinou. Patřil k nim také Dominik Sochor, hlavní vycpávač zvířat, či botanik a zahradník Heinrich Wilhelm Schott. Nicméně s příštími vladaři Brazílie odplouvalo přes oceán také asi dvě stě dvacet vojáků. „Předpokládám, že i mezi nimi Boemios byli,“ tvrdí.

Další zájemce o vystěhování do Jižní Ameriky začal aktivně hledat

v letech 1820–1830 Georg Anton Schäffer, lékař, přírodovědec, muž mnoha talentů, polyglot původem z Münsterstadtu. „Rekrutoval vojáky i kolonisty po celé konfederaci německých států. Víím, že zamířil i do Rakouska a k nám do českých zemí. Česky uměl, jako student pobýval rok na stáži v lékárně v Chrudimi. Zamířil jistě i do Sudet. Od nás se do Brazílie vyvážely sklo a porcelán. A to často vyráběli právě čeští Němci,“ objasňuje další vazby, tentokrát ekonomické, Polakovič.

Po stopách Kubička

Naverbovaní Boemios posléze cestovali vlaky, které je z původních

PR75625

Intenzivní péče

Omlazující kosmetika nejen pro zralou a náročnou pleť

www.saloos.cz

>> Brazilka Elaine Johnová – uprostřed – se již do Česka vydala. Podařilo se jí také prohlédnout dům, z něhož kdysi její prapředci odešli do světa. Dnes ho vlastní manželé Bělohlávkovi.

>> Důležitým zdrojem poznání o vystěhovalcích jsou dobové matriky a jiné úřední materiály, mimo jiné palubní lístky nebo soupisy vlastnictví půdy.

domovů zprvu odvážely do německých přístavů Hamburk a Bremerhaven, později do italského Janova a tehdy rakouského Terstu. Tam přesedli na loď. Cesta přes moře jim trvala podle počasí a typu plavidla týdny. Ale ani přistání neznamenalo konec jejich putování.

Nové domovy nacházeli totiž Boemios v 19. století mimo jiné v osadách Jonville ve státě Santa Catarina, São Bento do Sul a Brusque ve státě Santa Catalina, Nova Petrópolis, Venâncio Aires, Candelarii a dalších městech v Rio Grande do Sul. Půda, kterou jim monarchie výhodně poskytovala, se nacházela v zalesněném, těžce přístupném vnitrozemí. Než se dostali na místo určení, trávili další týdny na lodích, vorech. Kolonie posléze budovali společně. Ve svém okolí pěstovali základní plodiny, chovali slepice, prasata a dobytek. Až postupně začali budovat cesty směrem k civilizaci, tedy k moři.

Nejnámějším českým přistěhovalcem z této etapy byl Jan Nepomuk Kubíček z Třebońska, v Brazílii přezdívaný João Alemão (*význam ve smyslu německý Honza, Brazilci takto označovali cizince – pozn. red.*), pradědeček budoucího brazilského prezidenta Juscelina Kubitscheka. V roce 1830 se usadil ve

městě Diamantina (*brazilský stát Minas Gerais – pozn. red.*), na královské obchodní cestě vybudované po nálezích zlata a diamantů. Třeboňský Kubíček se tam stal oblíbeným truhlářem. V jedné rodině se dodnes dochovaly dva kusy nábytku – prosklená skříň a stůl, jež vyrobil.

Polakovič se dlouhé roky snaží v Česku dohledat jeho vzdálené příbuzné. Zatím marně: „Testy DNA nejsou nejlevnější. Navíc aby byly průkazné, musí být v dané rodině zachována dědičnost po meči, tedy v každé generaci se musí narodit aspoň jeden muž... Je to složité.“

Náhody pomáhají

Svou snahu ovšem zatím rozhodně nevzdává. Z minulosti ví, že k úspěchu stačí drobnost, často náhoda. Pak se už zjištění valí jako sněhová koule. Zmíní přitom genealogická pátrání v Brazílii pro města Nový Bor, Trojanovice u Rožnova pod Radhoštěm a Jablonec nad Nisou. I když se snažil, co mohl, uspěl jen u Trojanovic. Po prozkoumání materiálů zamířil najisto do městečka Piraju ve státě São Paulo, kam kdysi z Moravy odešlo patnáct rodin.

„Mluvil jsem s pamětníky. Procházel archívy. Vystoupil v rozhla-

se, ale pořád nic. Za pár dnů po odvyhlání pořadu mi zavolal pán, že zná rodinu Schablatura, která by mohla odpovídat té hledané. A skutečně šlo o potomky Moravanů, což ani netušili. Jméno si totiž kdysi pozměnili na Schablatura-Ungria podle Rakousko-Uherska, odkud přijeli,“ ohlíží se.

A jak Boemios reagují na sdělení: pocházíte z Česka? „Nadšeně. Pana Schablaturu to natolik povzbudilo, že se přihlásil do kurzu češtiny. Jinak jeho předci Petr a Marie Schablaturovi z Trojanovic do Brazílie odjeli v roce 1895,“ líčí Polakovič a dodává: „Část této rodiny u nás ještě dokonce žije, takže jsem je propojil. Brazilští Schablaturovi teď plánují cestu do Evropy, hledat jiného člena rozvětvené rodiny.“ Na tenhle úspěch se nabalil i další: „Nedávno mě kontaktoval potomek jiného člena té skupiny, Henrique Krchňák. Sám odjel do města Piraju a snažil se najít další členy rodiny. Psal mi, že tam je příbuzných se jménem Duron hodně. A já hned na to, no jo, vždyť to je překlad příjmení dalšího vystěhovce Tvrdon.“

Stovky tisíc dědiců

Příliv Boemios do Brazílie nezastavilo ani vyhlášení brazilské

republiky v roce 1889. Co víc, další silnou vlnu přinesla 30. léta 20. století. Dorazila s obuvnickým průmyslem, tedy s českým podnikatelem Janem Antonínem Baťou. Tehdy v zemi vznikala města Bata-tuba, Batayporá nebo Bataguassu. Ale to už je jiná kapitola česko-brazilských dějin...

A kolik Brazilců tedy může mít kořeny u nás, v Českém království? Polakovič, s mnohaletou praxí ekonomy, začne hbitě počítat: „Z Evropy odjízďelo mnoho lodí měsíčně, s našimi Boemios počítám tak dvě. Zhruba po sto lidech, to je zhruba dva tisíce ročně. Opravdu intenzivní vystěhovectví začalo v roce 1860 a trvalo dejme tomu do roku 1900. To je nějakých osmdesát tisíc osob, které mají kořeny u nás, na území České republiky.“

Dodává, že se rodinám v Brazílii skutečně dařilo a hodně se rozrůstaly. A ten odhad? Ptám se znovu. „Z těch osmdesáti tisíc původních Boemios může být dnes až osm set tisíc lidí,“ nezaváhá. Se vzdálenými příbuznými se ovšem setkají v ČR zřídka. Leckdy nemohou navštívit ani dům, z nějž jejich prapra...předci odešli. „Čeští Němci z našeho prostoru po roce 1945 zmizeli. Hodně německých obcí bylo zbořeno...“ uzavírá. ■